

Aleksandra Nowak
(Uniwersytet Wrocławski)

CHARAKTER PRAWNY ODPOWIEDZIALNOŚCI CZŁONKÓW ZARZĄDU SPÓŁKI Z O.O. ZA CYWILNOPRAWNE ZOBOWIĄZANIA SPÓŁKI NA PODSTAWIE ART. 299 KODEKSU SPÓŁEK HANDLOWYCH

ABSTRACT

LEGAL NATURE OF A LIABILITY OF MEMBERS
OF A MANAGEMENT BOARD OF A LLC
FOR THE COMPANY'S CIVIL OBLIGATIONS PURSUANT TO ARTICLE 299
OF THE CODE OF COMMERCIAL COMPANIES

The construction of Article 299 of the Code of Commercial Companies demonstrates that in order to hold the management board liable, it is sufficient for the creditor to demonstrate the existence of the obligation and the ineffectiveness of execution against the company. Hence, the board members responsibility appears as a liability under guarantee. On the other hand, conditions under which member of the board can absolve himself thereof imply delictual character of the liability. Consequently, legal nature of the liability of members of a Management Board of a limited liability company for the company's civil obligations, notwithstanding the firm stance taken by the Supreme Court, remains subject to major controversy. It is therefore – nearly 10 years since the Supreme Court's conclusive ruling on the matter – high time to to adress the aforementioned issues by reformulating conclusions de lege ferenda.

KEYWORDS: management, LLC, liability.

1. Wstęp

Charakter odpowiedzialności, jaką członkowie zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ponoszą na podstawie art. 299 Kodeksu spółek

Handlowych¹ (dalej: k.s.h.) rodzi poważne rozbieżności w doktrynie. Wobec polaryzacji poglądów prezentowanych w tym zakresie w piśmiennictwie, uwagę zwraca zasadniczo jednoznaczne stanowisko judykatury. Według dominującego w orzecznictwie nurtu członkowie zarządu spółki z o.o. ponoszą na podstawie art. 299 k.s.h. odpowiedzialność odszkodowawczą *ex delicto*. W piśmiennictwie zdaje się przeważać stanowisko konkurencyjne (choć koncepcja o odszkodowawczym charakterze tytułowej odpowiedzialności także ma swoich zwolenników), zakładające, że odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o. w ramach art. 299 k.s.h. jest w istocie rzeczą ustawową odpowiedzialnością gwarancyjną.

Dyskusje toczące się wokół interpretacji art. 299 k.s.h. sprawiły, że przepis ten wielokrotnie był przedmiotem analizy Sądu Najwyższego. Na szczególną uwagę zasługuje uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 XI 2008 r., III CZP 72/08², w której – w kontekście treści i celu art. 299 k.s.h. – zaprezentowane zostały w szerokim zakresie rozważania dotyczące konstrukcji odpowiedzialności kształtującej się w reżimie odszkodowawczym i gwarancyjnym. Sąd Najwyższy podjął próbę rozstrzygnięcia toczącego się sporu, opowiadając się jednoznacznie za przyjęciem poglądu o odszkodowawczym charakterze omawianej odpowiedzialności. Jakkolwiek jednoznaczne tendencje orzecznicze w tej kwestii sprzyjają umacnianiu pewności prawnej uczestników obrotu gospodarczego wydaje się, że nie sposób mówić o rozstrzygnięciu sporu na gruncie rozważań doktrynalnych. Dlatego też, bez mała 10 lat po rozstrzygnięciu przez Sąd Najwyższy w przedmiocie charakteru tytułowej odpowiedzialności, rozważyć należy ponowne wyrażenie *de lege ferenda* postulatów jednoznacznego uregulowania analizowanej materii.

2. Uwagi ogólne

Odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania spółki z o.o. jest konsekwencją zasadniczego wyłączenia wspólników spółek kapitałowych od prowadzenia bieżących spraw spółki i daleko posuniętej niezależności zarządu w tym zakresie. Co do zasady wspólnicy ponoszą wyłącznie ryzyko

1 Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks Spółek Handlowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r., poz. 1577).

2 Uchwała SN z dnia 7 XI 2008 r., III CZP 72/08OSNC, nr 2, poz. 20.

kapitałowe w granicach swojego zaangażowania ekonomicznego (wartości wniesionych wkładów³). Bezpośrednim skutkiem nieodpowiedzialności wspólników i przyznania zarządowi niemal wyłącznego uprawnienia do składania oświadczeń woli w imieniu spółki jest regulacja Kodeksu spółek handlowych, w której ustawodawca, zmierzając do zagwarantowania szczególnej ochrony wierzycielom spółki z o.o. w zakresie dochodzenia przysługujących im wierzytelności, przewidział surowe zasady odpowiedzialności członków zarządu. Celem regulacji art. 299 k.s.h. jest więc w istocie rzeczy ustanowienie swoistej sankcji cywilnoprawnej za nieprawidłowe zarządzanie działalnością spółki tzn. takie postępowanie, które prowadzi do niemożności zaspokojenia się wierzyciela z majątku spółki, a tym samym podniesienie zaufania do spółek z o.o. w obrocie gospodarczym⁴.

Zgodnie z brzmieniem § 1 art. 299 k.s.h., jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. W § 2 wskazanego artykułu określone zostały przesłanki egzoneracyjne, ziszczenie się których pozwoli członkowi zarządu na uwolnienie się od odpowiedzialności. W tym celu obowiązany jest on wykazać „że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub w tym samym czasie wydano postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo o zatwierdzeniu układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu, albo że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło nie z jego winy, albo że pomimo niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewydania postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo niezatwierdzenia układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu wierzyciel nie poniósł szkody”. Zgodnie z § 3 art. 299 k.s.h. przepisy § 1 i § 2 nie naruszają przepisów ustanawiających dalej idącą odpowiedzialność członków zarządu. § 4 omawianego artykułu stanowi, że członkowie zarządu „nie ponoszą odpowiedzialności za niezłożenie wniosku o ogłoszenie upadłości w czasie, gdy prowadzona jest egzekucja przez zarząd przymusowy albo przez sprzedaż przedsiębiorstwa, na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, jeżeli obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości powstał w czasie prowadzenia egzekucji”.

Zasadniczym źródłem sporów co do charakteru tej regulacji jest jak się wydaje niefortunna redakcja analizowanego przepisu. Z jednej bowiem

³ A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2016, s. 355.

⁴ Wyr. SN z dnia 25 IX 2003 r., V CK 198/02, „Wokanda” 2004, nr 6, s. 7.

strony w art. 299 § 1 k.s.h. ustawodawca ujmuje odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o. w sposób właściwy przypadkom odpowiedzialności gwarancyjnej, z drugiej natomiast w § 2 tegoż artykułu nadaje jej znamiona odpowiedzialności odszkodowawczej. Zważyć należy, że przyjęcie jednego z dwóch wyżej przedstawionych stanowisk pociąga za sobą konsekwencje nie tylko w wymiarze teoretycznym, ale być może przede wszystkim rzutuje na rozstrzygnięcie istotnych zagadnień praktycznych m.in. w zakresie określenia terminu przedawnienia roszczeń, zagadnień związanych z akcesoryjnością omawianej odpowiedzialności, czy rozliczeń regresowych pomiędzy członkami zarządu.

3. Analiza cech odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 k.s.h.

Analizując cechy odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. uregulowanej w art. 299 k.s.h., K. Osjada dokonuje ich rozróżnienia na te, które są niezależne od charakteru tej odpowiedzialności oraz te, które bezpośrednio z tego charakteru wynikają⁵. Jakkolwiek zaproponowana systematyka *prima facie* wydaje się trafna, nie jest to podział zupełny. Rozważania w zakresie cech omawianej odpowiedzialności dowodzą, że w rzeczywistości przyjęcie koncepcji odszkodowawczej lub gwarancyjnej przesądza w określonym zakresie o ostatecznym ukształtowaniu cech z pozoru od tego charakteru niezależnych.

3.1. Odpowiedzialność bezwzględna, osobista i indywidualna

Odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o. na gruncie art. 299 k.s.h. jest odpowiedzialnością osobistą i indywidualną, co oznacza, że wierzyciele spółki mogą domagać się zaspokojenia swoich roszczeń z całego (obecnego i przyszłego) majątku poszczególnych członków zarządu. W związku z tym, że zobowiązanie członka zarządu nie wynika z czynności prawnej, niezależnie od tego czy przyjąć, że jego odpowiedzialność ma charakter gwarancyjny (wtedy zobowiązanie wynika z mocy prawa) czy odszkodowawczy (wówczas zobowiązanie ma swoje źródło

⁵ K. Osajda, *Niewypłacalność spółki z o.o. – Odpowiedzialność członków zarządu wobec jej wierzycieli*, Warszawa 2014, s. 118.

w popełnieniu czynu niedozwolonego), zakres odpowiedzialności członka zarządu pozostającego w związku małżeńskim i ustroju wspólności majątkowej określa art. 41 § 2 k.r.o.⁶ Ponadto przyjąć należy, że odpowiedzialność ta ma charakter bezwzględny w tym sensie, iż nie może ona zostać wyłączona mocą porozumienia współników⁷.

3.2. Odpowiedzialność subsydiarna

Odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o. za jej zobowiązania warunkowana jest przesłanką bezskuteczności egzekucji prowadzonej z majątku spółki. Ciążący na wierzycielu obowiązek wykazania, że stan majątkowy spółki z o.o. nie pozwala mu na zaspokojenie swoich roszczeń⁸, pozwala *prima facie* na przyjęcie poglądu, iż odpowiedzialność członków zarządu spółki na gruncie art. 299 k.s.h. jest w istocie rzeczy odpowiedzialnością subsydiarną.

Niektórzy autorzy przyjmują jednak, że art. 299 k.s.h. reguluje wyłącznie kolejność ponoszenia odpowiedzialności. Tym samym negują oni pogląd o jej subsydiarnym charakterze wskazując, że odpowiedzialność członków zarządu i spółki nie jest nigdy równoczesna⁹. Tymczasem, jak wskazuje K. Osajda „fakt, iż egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna, nie zwalnia jej z odpowiedzialności wobec wierzycieli. (...) O ile (...) trafne jest stwierdzenie, że tak długo jak spółka ma majątek (...) członkowie zarządu spółki nie odpowiadają za jej zobowiązania, o tyle gdy jednak odpowiedzialność członków zarządu już się zaktualizuje, to nie wyłącza ona odpowiedzialności samej spółki (...)”¹⁰.” Przyjęcie poglądu, zgodnie z którym *de facto* dochodzi do zmiany dłużnika, osłabiłoby ochronę wierzycieli spółki, tym samym nie do pogodzenia byłoby z *ratio legis* analizowanego przepisu.

Do zbliżonych wniosków prowadzi analiza wypowiedzi judykatury. Zgodnie z dominującą linią orzecniczą odpowiedzialność członków zarządu spółki przewidziana w art. 299 k.s.h. powstaje i istnieje wyłącznie gdy trwa stan bezskuteczności egzekucji wobec majątku spółki.

⁶ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r., poz. 682).

⁷ Wyr. SA w Białymstoku z dnia 3 IV 2015 r., I ACa 886/14, Legalis nr 1241259.

⁸ Wyr. SN z dnia 30 X 2003 r., IV CK 144/02, LEX nr 602275.

⁹ A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych, t. I: Komentarz do art. 1–300 k.s.h.*, Warszawa 2013, s. 1343–1344.

¹⁰ K. Osajda, *Niewypłacalność...*, *op. cit.*, s. 120.

W wyroku z dnia 8 grudnia 2006 r., (V CSK 319/06, nie publ.), Sąd Najwyższy przyjął, że roszczenie z art. 299 k.s.h. należy traktować jako ostateczne zabezpieczenie roszczeń wierzycieli przeciwko spółce. Oznacza to, że w sytuacji kiedy stan majątkowy spółki uległ zmianie w ten sposób, że nie można mówić o jej niewypłacalności, wierzyciel traci prawo żądania zaspokojenia swych roszczeń z majątku członków zarządu. Sąd Najwyższy podkreśla jednak, że w takim wypadku nie mamy do czynienia z odpowiedzialnością subsydiarną w ścisłym znaczeniu, bowiem taka powstaje wyłącznie w przypadkach odpowiedzialności za cudzy dług. W judykaturze dominuje stanowisko, zgodnie z którym „o subsydiarnym charakterze odpowiedzialności członków zarządu można tu mówić jedynie w potocznym tego słowa znaczeniu i tylko ze względu na to, że, podobnie jak w przypadkach odpowiedzialności subsydiarnej *sensu stricto*, na gruncie art. 299 k.s.h. istnieje także konieczność podjęcia próby uzyskania świadczenia od innej osoby (w tym wypadku od spółki)”¹¹.

Niewątpliwie aktualizacja sankcji w postaci odpowiedzialności członków zarządu za niewyegzekwowane zobowiązania spółki warunkowana jest niemożnością uzyskania zaspokojenia z majątku spółki. Nie budzi wątpliwości również, że odpowiedzialność ta ciąży na członkach zarządu dopóty dopóki stan bezskuteczności egzekucji wobec spółki utrzymuje się. Rozbieżności powstają dopiero na etapie określania charakteru prawnego tej odpowiedzialności, co związane jest bezpośrednio z okolicznością, że *de lege lata* subsydiarność *sensu stricto* dotyczy wyłącznie przypadków odpowiedzialności za cudzy dług. W wypowiedziach judykatury zdaje się dominować przedstawiona powyżej koncepcja, zgodnie z którą, choć nie należy przypisywać omawianej odpowiedzialności charakteru subsydiarnego w ścisłym znaczeniu, mamy tu *de facto* do czynienia z konstrukcją odpowiedzialności odszkodowawczej ukształtowanej tak jak odpowiedzialność solidarna za cudzy dług.

3.3. Odpowiedzialność solidarna

Członkowie zarządu odpowiedzialni są na gruncie art. 299 k.s.h. solidarnie co, w myśl art. 366 § 1 k.c.¹² oznacza, że wierzyciel może żądać

¹¹ Wyr. SN z dnia 23 VII 2015 r., I CSK 580/14, Legalis nr 1312288.

¹² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 459).

całości lub części świadczenia od wszystkich dłużników łącznie, od kilku z nich lub od każdego z osobna, a zaspokojenie wierzyciela przez którekolwiek z dłużników zwalnia pozostałych. Bierną solidarność członków zarządu rozpatrywać można w dwóch płaszczyznach – zewnętrznej i wewnętrznej. Jakkolwiek przyjęcie koncepcji gwarancyjnego lub odszkodowawczego charakteru odpowiedzialności nie ma wpływu na treść stosunków zewnętrznych, odgrywać będzie zasadniczą rolę w kształtowaniu stosunków wewnętrznych tzn. zasad udziału członków zarządu w długu i zakresu roszczeń regresowych.

Gdyby uznać odszkodowawczy charakter tytułowej odpowiedzialności – zastosowanie znajdzie art. 441 § 1 k.c., zgodnie z którym jeżeli kilka osób ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym, ich odpowiedzialność jest solidarna. W takim przypadku wzajemne rozliczenie między członkami zarządu winno odbyć się na zasadach określonych w § 2 wskazanego przepisu. Oznacza to, że ten kto szkodę naprawił, będzie mógł żądać od pozostałych zwrotu odpowiedniej części zależnie od okoliczności, a zwłaszcza od winy danej osoby oraz od stopnia, w jakim przyczyniła się do powstania szkody. Zakres partycypacji członków zarządu w zobowiązaniach spółki będzie zatem związany z całokształtem okoliczności konkretnego przypadku.

Jeśli natomiast przyjąć, że odpowiedzialność przewidziana w art. 299 k.s.h. ma charakter gwarancyjny – zastosowanie znajdzie art. 376 § 1 k.c., zgodnie z którym jeżeli jeden z dłużników solidarnych spełnił świadczenie, treść istniejącego między współdłużnikami stosunku p tu od współdłużników. Jeżeli z treści tego stosunku nie wynika nic innego, dłużnik, który świadczenie spełnił, może żądać zwrotu w częściach równych. Zważyć należy, że o ile każdy z członków zarządu spółki z o.o. jest stroną indywidualnego stosunku prawnego ze spółką, to między członkami żaden stosunek prawny nie występuje, co *prima facie* oznacza, że ponoszą oni odpowiedzialność w takich samych częściach.

K. Osajda postuluje jednak zastosowanie reguły, zgodnie z którą o zasadach podziału ciężaru spełnienia zobowiązania decyduje treść stosunku prawnego między współdłużnikami, *per analogiam* do relacji między członkami zarządu wynikającymi z regulaminu zarządu lub innych porozumień dotyczących podziału pracy, zawartych chociażby w formie ustnej¹³.

¹³ K. Osajda, *Niewypłacalność...*, *op. cit.*, s. 122.

3.4. Odpowiedzialność *in solidum*

Możliwość określenia relacji między odpowiedzialnością spółki i odpowiedzialnością członków jej zarządu jako solidarności biernej należy *a limine* wykluczyć. Zobowiązanie solidarne, jak wiadomo, wymaga szczególnego tytułu¹⁴. Zgodnie bowiem z art. 369 k.c. solidarny charakter zobowiązania zawsze wynika z ustawy lub z treści czynności prawnej. Właściwości tej nie domniemywa się¹⁵. Tym niemniej, w doktrynie i judykaturze zdaje się dominować pogląd o istnieniu między spółką a członkami jej zarządu solidarności nieprawidłowej¹⁶. Jak wskazuje M. Pyziak –Szafnicka: „jeśli kilka osób z odrębnych, samodzielnych podstaw prawnych jest zobowiązanych do spełnienia tego samego świadczenia na rzecz tej samej osoby, ich sytuację trzeba ujmować zgodnie z konstrukcją określoną w art. 366 k.c.”¹⁷. Choć w przeważającej mierze przedstawiciele doktryny dostrzegają w relacji spółki i członków jej zarządu odpowiedzialnych na gruncie art. 299 k.s.h. wskazane cechy odpowiedzialności *in solidum*, niektórzy autorzy prezentują pogląd negujący zasadność posługiwania się tą konstrukcją¹⁸.

Wszystkie cechy konstrukcyjne solidarności niewłaściwej w relacji odpowiedzialności spółki z o.o. i członków zarządu dają się wyróżnić na gruncie koncepcji odszkodowawczej. Mamy bowiem do czynienia z wielością dłużników, którzy ponoszą odpowiedzialność wobec tego samego wierzyciela, i których zobowiązania, choć prowadzą do zaspokojenia tej samej wierzytelności, są od siebie odrębne. Zobowiązania te najczęściej znajdują oparcie w różnych podstawach prawnych, a ich źródłem są odmienne zdarzenia prawne¹⁹. Elementem łączącym zobowiązanie *ex delicto*

¹⁴ W. Dubis, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks Cywilny Komentarz*, Warszawa 2017, s. 715.

¹⁵ B. Lewaszkiewicz-Petrykowska, *Zobowiązanie in solidum*, „Studia Prawno-Ekonomiczne”, 1976, t. XVII, s. 35–36.

¹⁶ Zob. m.in. A. Kappes, *Odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania spółki z o.o.*, Warszawa 2009, s. 218 i n.; R. Pabis, *Spółka z o.o. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 632; K. Osajda, *Odpowiedzialność cywilna członków zarządu za zobowiązania spółki z o.o.*, Warszawa 2008, s. 96 i n.

¹⁷ M. Pyziak-Szafnicka, [w:] E. Łętowska (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. V, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, Warszawa 2013, s. 392.

¹⁸ Zob. A. Karolak, [w:] A. Mariański, A. Karolak, *Odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania sp. z o.o.*, Warszawa 2006, s. 116 i n.

¹⁹ M. Pyziak-Szafnicka, [w:] *System... op. cit.*, s. 386.

członka zarządu oraz zobowiązanie spółki, przeważnie powstające w reżimie *ex contractu*, jest w istocie jednoś osobą wierzyciela.

Przyjęcie jednak, że członkowie zarządu odpowiadają na gruncie art. 299 k.s.h. za cudzy dług, wymaga odrębnego rozważenia możliwości przypisania relacji odpowiedzialności spółki z o.o. i członków zarządu cech solidarności niewłaściwej. Niektórzy autorzy wskazują, że w przypadku akceptacji koncepcji odpowiedzialności gwarancyjnej, mamy zasadniczo do czynienia z jednym długiem i jedną wierzytelnością, a zatem nie sposób mówić o odpowiedzialności *in solidum*²⁰. Podstawą odpowiedzialności jest bowiem w takim przypadku zobowiązanie spółki, za które – obok niej – odpowiadają członkowie jej zarządu. Inni stają na stanowisku przeciwnym, argumentując że ziszczenie się przesłanek odpowiedzialności z art. 299 k.s.h. sprawia, że zobowiązanie spółki przekształca się w dług obciążający zarówno spółkę jak i członków zarządu²¹, a zatem możliwe jest określenie relacji odpowiedzialności spółki i członków jej zarządu jako solidarności nieprawidłowej także na gruncie koncepcji gwarancyjnej.

Jak wskazano powyżej, przedstawione cechy odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. za jej zobowiązania w ramach art. 299 k.s.h. jedynie pozornie pozostają w pełni niezależne od przyjętego charakteru tej odpowiedzialności. Konstatacja ta dowodzi jak doniosłą rolę dla konstrukcji przewidzianej w art. 299 k.s.h. ma rozstrzygnięcie w zakresie reżimu, którym odpowiedzialność tę należy objąć.

4. Koncepcja odszkodowawcza

Zwolennicy poglądu o odszkodowawczym charakterze odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. za jej zobowiązania wskazują, że brzmienie art. 299 k.s.h. pozwala na wyróżnienie wszystkich przesłanek koniecznych dla poniesienia odpowiedzialności w reżimie deliktowym tj. szkody, winy oraz związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem sprawczym a szkodą.

W odniesieniu do odpowiedzialności odszkodowawczej samoistnym źródłem stosunku obligacyjnego jest szkoda²². Jakkolwiek zakres tego terminu, wobec braku definicji ustawowej oraz wielości ujęć prezentowanych

²⁰ A. Kappes, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 228.

²¹ K. Osajda, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 95.

²² W. Dubis, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 781.

w doktrynie i orzecznictwie, budzić może istotne rozbieżności, przyjąć należy, że pojęciem tym objęty będzie taki uszczerbek (niekorzystna zmiana²³) w prawnie chronionych dobrach lub interesach²⁴, z którym ustawa wiąże obowiązek kompensacji²⁵.

W piśmiennictwie wskazuje się, że za uznaniem odszkodowawczego charakteru odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. za zobowiązania spółki na podstawie art. 299 k.s.h., przemawia wykładnia językowa tego przepisu. W art. 299 k.s.h. ustawodawca posłużył się pojęciami „szkody” i „winy”. Terminy te – charakterystyczne dla przypadków odpowiedzialności odszkodowawczej – nie występują w reżimie odpowiedzialności gwarancyjnej, bowiem w kontekście tej ostatniej poniesienie szkody przez wierzyciela, lub wystąpienie winy po stronie dłużnika pozostają okolicznościami prawnie irrelevantnymi.

A. Kappes²⁶ zwraca jednak uwagę, że pojęcie szkody w wielu orzeczeniach i wypowiedziach przedstawicieli doktryny opowiadających się za odszkodowawczym charakterem omawianej odpowiedzialności, używane jest w znaczeniu odmiennym od wskazanego. Szkoda znajduje bowiem na gruncie koncepcji odszkodowawczej wyraz przede wszystkim w obniżeniu potencjału majątkowego spółki wskutek doprowadzenia jej do stanu niewypłacalności²⁷. W piśmiennictwie wskazuje się, że takie pojmowanie szkody zbliżone jest do „pokrzywdzenia wierzycieli”, stanowiącego przesłankę skargi paulińskiej w rozumieniu art. 527 k.c. Przez czynności dokonane z pokrzywdzeniem wierzycieli, rozumie się bowiem takie czynności, wskutek których dłużnik stał się niewypłacalny, albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem czynności²⁸. Tymczasem, jak zauważa M. Pyziak-Szafnicka²⁹, działania

²³ A. Koch, [w:] M. Gutowski, *Kodeks Cywilny Komentarz*, t. 1, Warszawa 2016, s. 1310.

²⁴ Z. Radwański A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2014, s. 93.

²⁵ T. Dybowski, [w:] Z. Radwański, *System Prawa Cywilnego*, Wrocław 1981, t. 3, cz. 1, s. 214.

²⁶ A. Kappes, *Odpowiedzialność...op. cit.*, s. 153.

²⁷ Zob. m.in. uchw. SN z dnia 15 IX 1993 r., II UZP 15/93; uchw. SN z dnia 4 VII 1997 r., III CZP 24/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 165; uchw. SN z dnia 15 VI 1999 r., III CZP 10/99, OSNC 1999, nr 12, poz. 203; wyr. SN z dnia 7 II 2007 r., III CSK 227/06, OSNC-ZD 2008, nr A, poz. 19.

²⁸ M. Gutowski, [w:] M. Gutowski (red.), *Kodeks Cywilny Komentarz*, t. II, Warszawa 2016, s. 276.

²⁹ M. Pyziak-Szafnicka, *Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika*, Warszawa 1995, s. 96 i n.

dłużnika skutkujące pokrzywdzeniem wierzyciela, nie są równoznaczne z powstaniem po jego stronie szkody rozumieniu prawa cywilnego. Autorka wskazuje, że wierzytelność wciąż wchodzi w skład majątku wierzyciela i nie wygasa, pomimo zmniejszenia się jego szans na zaspokojenie z majątku dłużnika. To zasadniczo trafne spostrzeżenie należy jednak opatrzyć pewnym zastrzeżeniem. Otóż stan niewypłacalności spółki oznacza, że choć wierzytelność *de facto* istnieje nadal, traci ona jakikolwiek wymiar majątkowy. Skoro bowiem wierzytelność nie może zostać zaspokojona, przestaje być rzeczywistą wartością. Trudno zgodzić się zatem z zapatrywaniem, zgodnie z którym okoliczność, że wierzytelność wchodzi niezmiennie w skład majątku wierzyciela sprawia, iż nie może być mowy o szkodzie. Taki prosty rachunek logiczny nie uwzględnia bowiem doniosłego wpływu niewypłacalności spółki na faktyczną wartość wierzytelności.

Przedstawiciele zaprezentowanej koncepcji nawiązującej do „pokrzywdzenia wierzycieli” zwracają uwagę, że posługiwanie się tak zmodyfikowanym pojęciem „szkody” nie może stanowić podstawy przyjęcia poglądu o odszkodowawczym charakterze odpowiedzialności *sensu stricto*. Przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej, jakkolwiek niezdefiniowane ustawowo, mają ugruntowane w nauce prawa cywilnego znaczenie, a sposób ich rozumienia nie może być arbitralnie modyfikowany na potrzeby objęcia odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 k.s.h. reżimem odszkodowawczym. Wskazują, że względnie należałoby przyjąć dopuszczalność posługiwania się pojęciami swoistymi (np. „szkoda o specyficznym charakterze”³⁰), lecz tylko pod warunkiem akceptacji skutku takiego zabiegu tj. powstania konstrukcji odpowiedzialności o szczególnym, mieszanym charakterze.

Propozycja metodologiczna, zakładająca hybrydowy, odszkodowawczo-gwarancyjny charakter omawianej odpowiedzialności, skądinąd obecna we wcześniejszych wypowiedziach Sądu Najwyższego³¹ i przedstawiciele doktryny, spotkała się ze stanowczą krytyką³². Jak podkreśla E. Płonka

30 Wyr. SN z dnia 27 2004 r., IV CK 148/04, Lex nr 146344.

31 Zob. np. uchw. SN z dnia 19 I 1993 r., III CZP 162/92, OSNC 1993, nr 6, poz. 103; uchw. z dnia 9 VII 1993 r., III CZP 116/93, OSNC 1994, nr 2, poz. 35; uchw. SN z dnia 15 IX 1993 r., II UZP 15/93, OSNC 1994, nr 3, poz. 48.

32 Zob. np. S. Szulik, *Kontrowersje wokół charakteru odpowiedzialności członków zarządu za zobowiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 299 k.s.h.*, [w:] A. Doczekalska (red.), *Z zagadnień współczesnego prawa polskiego*, Warszawa 2011,

„odpowiedzialność za cudze zobowiązania i odpowiedzialność odszkodowawcza są dwoma odrębnymi rodzajami odpowiedzialności. Podstawową przesłanką zaistnienia pierwszej z nich jest istnienie cudzego zobowiązania. Podstawową przesłanką drugiej – szkoda. Te dwie przesłanki wykluczają się wzajemnie”³³. Ostatecznie pogląd o hybrydowym charakterze omawianej odpowiedzialności odrzucony został we wspominanej uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 XI 2008 r. Sąd Najwyższy wskazał, że kwalifikację odpowiedzialności członków zarządu jako mającej jednocześnie cechy odpowiedzialności za cudzy dług oraz cechy odpowiedzialności odszkodowawczej, „należy *a limine* odrzucić jako wewnętrznie sprzeczną, gdyż – jak trafnie wyjaśniono w piśmiennictwie – odpowiedzialność za cudze zobowiązania i odpowiedzialność odszkodowawcza są dwoma odrębnymi rodzajami odpowiedzialności”. To zdecydowane stanowisko należy jednak uznać za nazbyt pochopne. Odpowiedzialność „mieszana” znana jest wszak polskiemu porządkowi prawnemu. Dobrą ilustracją w tym zakresie jest odpowiedzialność powstająca w ramach umowy o świadczenie przez osobę trzecią (art. 391 k.c.). Jak wskazuje P. Machnikowski jest to umowa kreująca gwarancyjny obowiązek naprawienia szkody. W razie ziszczenia się przesłanek warunkujących powstanie po stronie gwaranta obowiązku świadczenia (niezaciągnięcie zobowiązania lub niespełnienie świadczenia przez osobę trzecią, powstanie szkody i istnienie pomiędzy tymi zdarzeniami związku przyczynowego), będzie on odpowiedzialny gwarancyjnie wobec wierzyciela za poniesioną przez niego szkodę. Umowa o świadczenie przez osobę trzecią jest zatem umową o charakterze gwarancyjnym, kształtującą zobowiązanie dłużnika, w którym świadczenie polega na naprawieniu szkody³⁴. Konstrukcja ta choć, jak się wydaje, mogłaby znaleźć zastosowanie na gruncie art. 299 k.s.h. została pominięta w rozważaniach Sądu Najwyższego.

Zwolennicy poglądu o odszkodowawczym charakterze odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. za jej zobowiązania wskazują także na argumenty płynące z wykładni funkcjonalnej art. 299 k.s.h. Po pierwsze przyjmują, że uznanie omawianej odpowiedzialności

s. 105; J. Frąckowiak, *glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 1997 r.*, III CKN 126/97, OSP 1998, z. 3, poz. 62.

33 E. Płonka, *glosa do wyroku SN z dnia 17 lipca 1997 r.*, III CKN, OSP 1998, z. 3, poz. 62.

34 P. Machnikowski, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks Cywilny Komentarz*, Warszawa 2017, s. 733 i n.

za odpowiedzialność odszkodowawczą rodzi korzystne dla wierzyciela konsekwencje w zakresie ustalenia właściwości miejscowej sądu na potrzeby ewentualnego postępowania. W takim przypadku bowiem, zgodnie z dyspozycją art. 298 k.s.h., sądem właściwym będzie sąd miejsca siedziby spółki. Eliminuje to potencjalne trudności wierzycieli związane z koniecznością pozwania członków zarządu spółki według ich miejsca zamieszkania (art. 27 k.p.c.³⁵), a ponadto sprzyja prawidłowemu rozstrzygnięciu sprawy, gdyż nierzadko przed tymże sądem toczą się już inne postępowania dotyczące spółki³⁶. Po drugie, objęcie odpowiedzialności z art. 299 k.s.h. reżimem odszkodowawczym warunkuje dopuszczalność przyjęcia poglądu o jej nieakcesoryjnym charakterze. Przyjęcie konkurencyjnego stanowiska zakładającego, że odpowiedzialność ta ma w istocie rzeczy charakter gwarancyjny podważa, zdaniem zwolenników koncepcji odszkodowawczej, istnienie roszczenia wierzycieli względem członków zarządu spółki z o.o. w sytuacji definitywnego zakończenia bytu spółki tzn. utraty przez nią podmiotowości prawnej wskutek wykreślenia z Krajowego Rejestru Sądowego, a w konsekwencji jest niezgodne z *ratio legis* art. 299 k.s.h. Z uwagi na samodzielny (nieakcesoryjny) charakter, lepszą ochronę wierzycieli zapewnia konstrukcja odpowiedzialności ukształtowanej w reżimie deliktowym.

6. Koncepcja gwarancyjna

Podstawową przesłanką poniesienia przez dłużnika odpowiedzialności gwarancyjnej jest, co do zasady, brak realizacji zobowiązania przez podmiot, który zobowiązany był do spełnienia świadczenia wobec wierzyciela. Warunkiem przypisania dłużnikowi odpowiedzialności gwarancyjnej nie jest natomiast poniesienie przez wierzyciela szkody w skutek niewywiązania się z zobowiązania przez dłużnika głównego. Odpowiedzialność gwarancyjna za cudzy dług może wynikać z ustawy bądź z czynności prawnej.

Pogląd o gwarancyjnym charakterze odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. za jej zobowiązania, pomimo ostatecznego rozstrzygnięcia tej kwestii na potrzeby praktyki przez Sąd Najwyższy w cytowanej

³⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz.U. 2016, poz. 1822).

³⁶ K. Osjada, *Niewypłacalność...*, *op. cit.*, s. 141.

już uchwałe z dnia 7 XI 2008 r., zdaje się wciąż dominować w doktrynie. Jakkolwiek Sad Najwyższy zajął stanowisko konkurencyjne, opowiadając się za odszkodowawczym charakterem tytułowej odpowiedzialności, należy mieć na uwadze, że wielokrotnie wyrażany był także w wypowiedziach orzecznictwa pogląd odmienny³⁷.

Zdaniem zwolenników poglądu o gwarancyjnym charakterze omawianej odpowiedzialności, jest ona bezpośrednim, ustawowym skutkiem pełnienia funkcji członka zarządu spółki z o.o. Z literalnego brzmienia przepisu wywieść można, iż odpowiedzialność ta jest w istocie odpowiedzialnością za cudzy dług („członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej [spółki – A.N.] zobowiązania”). Regulacja art. 299 § 1 k.s.h. pozwala wyprowadzić wyłącznie obowiązek udowodnienia przez wierzyciela jednej przesłanki tj. bezskuteczności egzekucji prowadzonej przez niego przeciwko spółce. Tymczasem istotę konstrukcji odpowiedzialności odszkodowawczej stanowi konieczność wykazania powstania szkody i jej wysokości. Sąd Najwyższy niejednokrotnie wskazywał, że z omawianego przepisu wynika na rzecz wierzyciela domniemanie szkody w wysokości niewyegzekwowanego z majątku spółki zobowiązania, a także domniemanie związku przyczynowego między szkodą wierzyciela a niezłożeniem we właściwym czasie przez członka zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości oraz domniemanie winy członka zarządu w niezłożeniu tego wniosku³⁸. W innych orzeczeniach Sąd Najwyższy odrzucał wyraźnie przyjęcie takiej konstrukcji, wskazując, że „takich przepisów, które zawierałyby domniemanie szkody nie spotykamy w prawie polskim”³⁹. Ten ostatni pogląd znajduje licznych zwolenników wśród przedstawicieli doktryny⁴⁰. W tym kontekście przytoczyć należy stanowisko A. Karolaka, zgodnie z którym okoliczności egzoneracyjne nie wpływają na charakter odpowiedzialności, a jedynie osłabiają jej bezwzględność⁴¹.

37 Zob. np. uchw. SN z 19 I 1993 r., III CZP 162/92, OSNCP 1993, nr 6, poz. 103; wyr. SN z 6 VI 1997 r., III CKN 65/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 181; wyr. SN z 29 IV 1998 r., ICKN 654/97, OSP 1999, nr 1, poz. 6; wyr. SN z 18 IV 2007 r., V CSK 55/07, OSNC-ZD 2008, nr A, poz. 24.

38 Zob. wyr. SN z dnia 21 II 2002 r. IV CKN 793/00, OSNC 2003, nr 2, poz. 22; z dnia 14 II 2003 r., IV CKN 1779/00, OSNC 2004, nr 5, poz. 76; uchw. SN z dnia 28 II 2008 r., III CZP 143/07, OSNC 2009, nr 3, poz. 38.

39 Wyr. SN z dnia 18 IV 2007 r., V CSK 55/07, OSNC-ZD 2007, nr A, poz. 24.

40 Zob. np. A. Kappes, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 180.

41 A. Karolak, [w:] A. Karolak, A. Mariański, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 62.

Wykładnia językowa pozwala zasadniczo na jednoznaczne określenie charakteru tej odpowiedzialności jako odpowiedzialności gwarancyjnej. Skoro bowiem członkowie zarządu spółki z o.o. odpowiadają nie za szkodę, a za zobowiązania spółki, to niezasadne jest przypisywanie *contra legem* tej odpowiedzialności charakteru odszkodowawczego. Za nieuprawnione, zdaniem zwolenników koncepcji gwarancyjnej, należy również uznać nadawanie przesłankom egzoneracyjnym z art. 299 § 2 k.s.h, funkcji konstrukcyjnej w odniesieniu do istoty odpowiedzialności przewidzianej w § 1 tego przepisu.

A. Kappes podkreślając, że niewątpliwie podstawą roszczenia wierzyciela jest stosunek prawny jaki powstał między wierzycielem a spółką z o.o. stwierdza, iż nawet gdyby przyjąć „idąc na rękę zwolennikom odszkodowawczego charakteru omawianej odpowiedzialności”, że niezgłoszenie przez nich we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości stanowi zawinione zachowanie (delikt), które mogłoby rodzić po ich stronie odpowiedzialność odszkodowawczą, to podstawa roszczenia wierzyciela nie ulega zmianie⁴². W dalszym ciągu bowiem wierzyciel opiera swoje roszczenie na stosunku prawnym łączącym go ze spółką i okoliczności, że nie uzyskał świadczenia, powinność spełnienia którego obciążała niewypłacalną spółkę.

Ponadto zwolennicy koncepcji gwarancyjnej wskazują, że przeciwko uznaniu odpowiedzialności z członków zarządu spółki z o.o. za odpowiedzialność odszkodowawczą przemawia także взгляд na zasadę racjonalności ustawodawcy. Gdyby bowiem zamiarem prawodawcy byłoby w istocie objęcie tej odpowiedzialności reżimem odszkodowawczym, to nie zachodziłaby potrzeba przesądzania w art. 299 § 1 k.s.h., że członkowie zarządu odpowiadają na gruncie tego przepisu solidarnie. Solidarność bierna we wszystkich przypadkach odpowiedzialności deliktowej wynika bezpośrednio z art. 441 § 1 k.c. Gdyby zatem przyjąć koncepcję odszkodowawczą, określenie solidarnego charakteru odpowiedzialności jaką członkowie zarządu spółki z o.o. ponoszą wobec wierzycieli spółki na gruncie art. 299 k.s.h. w treści przepisu stanowiłoby *de facto* superfluum ustawowe.

Zwolennicy poglądu o gwarancyjnym charakterze tej odpowiedzialności wskazują także, że objęcie jej reżimem odszkodowawczym stałoby w sprzeczności z wnioskami płynącymi z wykładni systemowej.

⁴² A. Kappes, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 177.

W pierwszej kolejności zwracają uwagę, że odszkodowawcza odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o. na wypadek jej niewypłacalności jest przedmiotem regulacji art. 21 ust 3 ustawy Prawo upadłościowe⁴³. W kontekście wykładni systemowej zewnętrznej i w oparciu o założenie racjonalnego ustawodawcy uznanie, że w systemie prawa funkcjonują *de lege lata* dwie jednakowe w swych założeniach instytucje budzić może poważne zastrzeżenia⁴⁴. Ponadto, zwolennicy gwarancyjnego charakteru omawianej odpowiedzialności przytaczają argumenty płynące z wykładni systemowej wewnętrznej. Odwołując się do struktury aktu prawnego, wskazują, że art. 297 k.s.h. (dotyczący przedawnienia roszczeń odszkodowawczych) i art. 298 k.s.h. (stanowiący o właściwości miejscowej sądu dla powództw dotyczących tych roszczeń) zdają się „zamykać” regulację Kodeksu Spółek Handlowych dotyczącą odpowiedzialności odszkodowawczej członków zarządu spółki z o.o. Umieszczenie art. 299 k.s.h. po tych przepisach sugeruje, zdaniem zwolenników koncepcji gwarancyjnej, że ustawodawca nie miał zamiaru objęcia tego przepisu reżimem odszkodowawczym, w przeciwnym wypadku, przepis ten znalazłby się przed art. 297 i art. 298 k.s.h.

Należy jednak wskazać, że Sąd Najwyższy w cytowanej uchwale z dnia 7 XI 2008 r., nie podzielił wniosków płynących z rozważań w zakresie relacji art. 299 k.s.h. i art. 21 ust. 3 Prawa upadłościowego, wskazując, że nie ma „uzasadnionych podstaw zarzut, że opowiedzenie się za odszkodowawczym charakterem odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 k.s.h. prowadzi do jej dublowania się z odpowiedzialnością odszkodowawczą opartą na art. 21 ust. 3 p.u.n. Między odpowiedzialnością odszkodowawczą opartą na art. 299 k.s.h. a odpowiedzialnością odszkodowawczą opartą na art. 21 ust. 3 p.u.n zachodzą niewątpliwie różnice dotyczące zakresu szkody podlegającej naprawieniu oraz rozkładu ciężaru dowodu przesłanek odpowiedzialności”. Sąd Najwyższy odrzucił także zdecydowanie zaprezentowaną argumentację płynącą z wykładni systemowej wewnętrznej, przyjmując, iż „miejsce przepisu w strukturze aktu prawnego może oczywiście rzutować na jego rozumienie (...), lecz wniosek wyprowadzany z lokaty przepisu na ogół nie ma znaczenia rozstrzygającego, gdyż jest tylko jednym z czynników wyznaczających sens przepisu. Argument wywodzony z lokaty art. 299 k.s.h. i z jego stosunku

⁴³ Tekst jedn.: Dz.U. 2017, poz. 2344.

⁴⁴ K. Osjada, *Niewypłacalność...*, *op. cit.*, s. 143.

do art. 298 k.s.h. nie nadaje się do kwestionowania odszkodowawczego charakteru omawianej odpowiedzialności (...)."

Posługiwanie się przez zwolenników poglądu o odszkodowawczym charakterze odpowiedzialności regulowanej w art. 299 k.s.h. argumentami natury funkcjonalnej nie oznacza, że pewne wnioski płynące z tej metody wykładni nie przemawiają za przyjęciem gwarancyjnego charakteru omawianej odpowiedzialności. Intensyfikacja ochrony wierzycieli spółki zasadza się w tym wypadku w dłuższym okresie przedawnienia roszczeń. W przypadku odpowiedzialności odszkodowawczej zastosowanie znalazłby zasadniczo 3-letni termin przedawnienia, o którym mowa w art. 442¹ k.c., a także 297 k.s.h. W wypadku natomiast przyjęcia odpowiedzialności gwarancyjnej okres ten wyniósłby, zgodnie z regulacją dotyczącą ogólnych terminów przedawnienia roszczeń w prawie cywilnym (art. 118 k.c.), 10 lat. Choć przyjęcie tak długiego okresu przedawnienia jest zasadniczo przedmiotem krytyki przez wzgląd na zbytnią surowość, notabene także ze strony niektórych zwolenników gwarancyjnego charakteru omawianej odpowiedzialności, należy pamiętać, że przyjęcie odpowiedzialności odszkodowawczej, w określonych sytuacjach, doprowadzić może do konieczności przyjęcia przedłużonego – 20-letniego okresu przedawnienia. Jak wynika bowiem z brzmienia art. 442¹ par 2 k.c., jeśli szkoda wynikła ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat 20 od dnia popełnienia przestępstwa. Tymczasem, jak słusznie zwraca uwagę K. Osajda, wobec uznania przez ustawodawcę, że niezłożenie przez członka zarządu spółki z o.o. wniosku o ogłoszenie upadłości spółki we właściwym czasie stanowi występek (art. 586 k.s.h.), objęcie odpowiedzialności z art. 299 k.s.h. reżimem odszkodowawczym, w określonych przypadkach, doprowadzi do sytuacji, w której termin przedawnienia roszczeń wierzycieli spółki wobec członków jej zarządu będzie znacznie dłuższy niż miało by to miejsce gdyby uznać gwarancyjny charakter tej odpowiedzialności⁴⁵.

Jak wskazano uprzednio, z gwarancyjnym charakterem odpowiedzialności koresponduje konstrukcja odpowiedzialności akcesoryjnej. Przyjęcie, że ustanie bytu prawnego spółki z o.o. powoduje tym samym wygaśnięcie odpowiedzialności członków zarządu byłoby jednak rażąco sprzeczne z funkcją i celem omawianej odpowiedzialności⁴⁶. K. Osajda

⁴⁵ K. Osajda, *Niewypłacalność...*, *op. cit.*, s. 145.

⁴⁶ A. Śmieja, *Charakter prawny odpowiedzialności z art. 299 k.s.h.*, [w:] J. Frąckowiak (red.), *Kodeks spółek handlowych po pięciu latach*, Wrocław 2006, s. 852.

wskazuje jednak, że w art. 299 k.s.h. mamy do czynienia w istocie nie z odpowiedzialnością za cudzy dług, a odpowiedzialnością za cudze zobowiązanie. Autor ten konstatuje, że w chwili, w której egzekucja wobec spółki z o.o. okazałaby się bezskuteczna, na podstawie wskazanego przepisu dochodzi do powstania długu własnego członków zarządu spółki⁴⁷. Taka konstrukcja sprawia, że utrata podmiotowości prawnej przez spółkę (dłużnika głównego), choć prowadzi do wygaśnięcia jej długu, nie ma wpływu na sytuację prawną wierzycieli, którzy są uprawnieni do domagania się zaspokojenia od członków zarządu.

6. Podsumowanie

Rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 XI 2008 r., w zakresie charakteru prawnego odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. za jej zobowiązania, należy niewątpliwie ocenić pozytywnie, w związku z kluczowym znaczeniem analizowanej kwestii dla funkcjonowania tych form organizacyjno-prawnych w obrocie gospodarczym. Nie ulega wątpliwości, że zwiększenie przewidywalności decyzji orzeczniczych sprzyja umocnieniu zaufania uczestników rynku do spółek z o.o.

Przychylić należy się jednak do dominującego w doktrynie stanowiska, że art. 299 k.s.h. *de lege lata* nie daje podstaw do objęcia omawianej odpowiedzialności reżimem odszkodowawczym *ex delicto*. Powyższe rozważania pozwalają natomiast na określenie charakteru tytułowej odpowiedzialności jako gwarancyjnej z mocy ustawy.

Tym niemniej, oparcie omawianej odpowiedzialności na zasadzie winy i jednocześnie uzależnienie jej od poniesienia przez wierzyciela niewypłacalnej spółki szkody zdaje się lepiej odpowiadać *ratio legis* konstrukcji odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. W tym zakresie podzielić należy stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w cytowanej uchwale z dnia 7 XI 2008 r. Niemniej jednak, w aktualnym stanie prawnym koncepcja odszkodowawcza nie znajduje uzasadnienia w brzmieniu przepisów, tym samym nie sposób uznać za uprawnione stosowanie takich metod wykładni, które skutkują nadaniem tytułowej odpowiedzialności *contra legem* takiego charakteru. *De lege ferenda* pożądane byłoby uregulowanie analizowanej materii w sposób *explicite* przyznający charakter

⁴⁷ K. Osajda, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 73.

odszkodowawczy odpowiedzialności członków zarządu sp. z o.o. przewidzianej w art. 299 k.s.h.

Bibliografia

- Doczekalska A., *Z zagadnień współczesnego prawa polskiego*, Warszawa 2011.
- Frąckowiak J., *glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 1997 r., III CKN 126/97*, OSP 1998, z. 3, poz. 62.
- Frąckowiak J., *Kodeks spółek handlowych po pięciu latach*, Wrocław 2006.
- Gniewek E., Machnikowski P. (red.), *Kodeks Cywilny Komentarz*, Warszawa 2017.
- Gutowski M. (red.), *Kodeks Cywilny Komentarz*, t. 1, Warszawa 2016.
- Gutowski M. (red.), *Kodeks Cywilny Komentarz*, t. II, Warszawa 2016.
- Kappes A., *Odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania spółki z o.o.*, Warszawa 2009.
- Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych t. I Komentarz do art. 1–300 k.s.h.*, Warszawa 2013.
- Kidyba A., *Prawo handlowe*, Warszawa 2016.
- Lewaszkieicz-Petrykowska B., *Zobowiązanie in solidum*, „Studia Prawno-Ekonomiczne”, Łódź 1976.
- Łętowska E. (red.), *System Prawa Prywatnego, t. V, Prawo zobowiązań – część ogólna*, Warszawa 2013.
- Mariański A., Karolak A., *Odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania sp. z o.o.*, Warszawa 2006.
- Osajda K., *Niewypłacalność spółki z o.o. – Odpowiedzialność członków zarządu wobec jej wierzycieli*, Warszawa 2014.
- Osajda K., *Odpowiedzialność cywilna członków zarządu za zobowiązania spółki z o.o.*, Warszawa 2008.
- Pabis R., *Spółka z o.o. Komentarz*, Warszawa 2006.
- Płonka E., *glosa do wyroku SN z dnia 17 lipca 1997 r., III CKN*, OSP 1998, z. 3, poz. 62.
- Pzyziak-Szafnicka M., *Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika*, Warszawa 1995.
- Radwański Z., *System Prawa Cywilnego t. 3, cz. 1*, Wrocław 1981.
- Radwański Z., Olejniczak A., *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2014.

ABSTRAKT

CHARAKTER PRAWNY ODPOWIEDZIALNOŚCI

CZŁONKÓW ZARZĄDU SPÓŁKI Z O.O.

ZA CYWILNOPRAWNE ZOBOWIĄZANIA SPÓŁKI

NA PODSTAWIE ART. 299 KODEKSU SPÓŁEK HANDLOWYCH

Brzmienie art. 299 Kodeksu spółek handlowych nie pozwala na jednoznaczne określenie charakteru odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za jej zobowiązania. Z jednej bowiem strony w art. 299 § 1 k.s.h. ustawodawca ujmuje tę odpowiedzialność w sposób właściwy przypadkom odpowiedzialności gwarancyjnej, z drugiej natomiast w § 2 tegoż artykułu nadaje jej znamiona deliktowej odpowiedzialności odszkodowawczej. Jakkolwiek zagadnienie charakteru odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. za jej zobowiązania doczekało się jednoznacznego stanowiska Sądu Najwyższego, problematyka ta wciąż rodzi rozbieżności w doktrynie. Dlatego też, bez mała 10 lat po rozstrzygnięciu przez Sąd Najwyższy w przedmiocie charakteru tytułowej odpowiedzialności, rozważyć należy ponowne wyrażenie *de lege ferenda* postulatu jednoznacznego, ustawowego uregulowania analizowanej materii.

SŁOWA KLUCZOWE: zarząd, spółka z o.o., odpowiedzialność.
